

Prefață

Nevoia de o istorie asumată și lucrătoare la zi

Veacul al XVIII-lea pentru creștinii ardeleni este asociat unei istorii grele și dureroase, de vreme ce marchează începutul dezbinării dintre frați, sub presiunea stăpânirii politice străine a vremii, pe fondul unei sărăcii, a instabilității și a nedreptății sociale. De la acest moment istoria românilor din Transilvania se citește diferit. Pe de o parte, avem de-a face cu o lectură în termeni pozitivi și optimiști, în varianta sa pro-apuseană, încercând o argumentare utilitaristă a uniției. Pe de altă parte, într-o hermeneutică pro-răsăriteană a istoriei, acest răstimp înseamnă un moment de glorie provizorie a străinilor de neamul și de credința noastră și o inaugurare de drumuri paralele în cazul celor de un sânge, peste care nu se mai suprapune aceeași credință. O astfel de viziune matematică, cu siguranță, la timpul prezent, are nevoie de nuanțări și deschideri. Însă ceea ce se poate afirma fără a greși, dincolo de unele efecte pozitive sociale, culturale sau politice vizibile în timp, stă în legătură cu durerea despărțirii fraților - același rit, aceleași rânduieli și tradiții, dar ca expresie a unor credințe diferite, într-o permanentă căutare identitară și de spațiu, într-o istorie a neamului, dar și a credinței creștine în general.

În acest cadru specific, se cere o bună cunoaștere a momentului istoric, cât este posibil obiectivă, chiar dacă poate să genereze durere. Dacă există durere înseamnă că există răni. Iar pentru a fi vindecate este nevoie de a le asuma și a le orienta benefic, atât în sensul personal, cât și colectiv. Acum, mai mult ca oricând, se cere vindecarea memoriei și preocuparea pentru refacerea

unității dintre frați. În acest sens, martirii sunt cei care ne pot sta alături în sensul atitudinal și metodologic. Moartea pentru credință și neam înseamnă a trăi rana și a suporta durerea până la capăt, privind consistent și insistent la Cruce. De aceea, lecția acestora este și o judecată, dar este, mai ales, o însoțire adevărată și lucrătoare pe drumul asumării istoriei noastre ca neam, reflectată și într-o abordare personală.

Precizând mai departe și mai exact acest cadru, îl asociem volumului de față, într-o formă reeditată, al Părintelui Ion Alexandru Mizgan, născut în Țara Năsăudului, preot în Oradea, pe care l-a dedicat ortodocșilor din această zonă minunată a eparhiei noastre, de-a lungul acestui veac tulbure.

Acesta realizează, mai întâi, în primele două capitole, o prezentare a vieții bisericești din această parte de țară înainte de anul nefast 1700 și ne oferă indicații prețioase în legătură cu modul în care creștinii fideli Bisericii Ortodoxe s-au luptat pentru păstrarea credinței. Un loc aparte îl oferă Martirului Tănase (Atanasie) Todoran din Bichigiu, căruia îi dedică cel de-al treilea capitol al cărții sale. Sfântul Atanasie Todoran, bătrânul vajnic de 104 ani, împreună cu Vasile din Mocod, Grigore din Zagra și Vasile din Telciu, prin viața și mărturia lor ortodoxă au devenit, în limbaj imnografic, *„biruitori asupra nedreptăților, crainici ai Ortodoxiei și mărturisitori ai Legii lui Hristos”*. Acești patru sfinți mucenici capătă o importanță sporită pentru Transilvania și, în mod special, pentru eparhia Clujului, unde au primit mucenicescul sfârșit, descris în memoria populară astfel: *„În pământ de m-or băga/ Nu mă las de legea mea/ Asta-i legea lui Hristos/ Sloboziți puștile jos!”*

În cel de-al patrulea capitol, autorul supune spre analiză personalitatea românilor din Țara Năsăudului din perspectiva a două situații - toleranță sau emigrare, încercând, cu realism, să contureze un profil specific al celor din mijlocul cărora își trage obârșia.

Ultima secțiune cuprinde meditații diverse cu subiecte legate de tema principală, detalii și curiozități, vizavi de situații și reacții în fața ofensivei catolice agresive în această perioadă.

Limbajul este unul direct și aproape ofensiv, însă mesajul merge limpede înspre o vindecare a rănilor, o asumare a greșelilor, o apropiere de celălalt și, în cele, din urmă, înspre nevoia de frățietate. Însă, toate acestea,

nu împotriva istoriei, ci așezând-o la umbra crucii care pe toate le poate preface în biruințe.

Părintele Ion Alexandru Mizgan își iubește neamul din care provine. Tocmai de aceea, cu sinceritate, vorbește într-un limbaj direct, pe alocuri dur, despre durerile lui, știind că acestea sunt un patrimoniu și, mai ales, o resursă vie pentru o privire realistă, dar și profetică asupra vieții, așa cum se întrupează la timpul prezent.

Socotim că volumul de față poate fi lecturat în această paradigmă. Îl felicităm pe autor și credem că lucrarea sa va fi o sursă utilă de informare pentru toți cei care se vor apropia de istoria Țării Năsăudului într-una din perioadele sale cele mai dificile. Dar, mai credem și că această carte va contribui la o așezare generoasă într-o succesiune de credință și simțire, la timpul prezent, cu cei care au mărturisit și au mucenicit pentru Biserică și neam.

† **BENEDICT Bistrițeanul**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului